FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT ANTONIO LA PERGOLA

föredraget den 19 september 1996 *

1. Raad van State van België har genom beslut av den 7 februari 1995 ställt domstolen följande tolkningsfrågor:

"1) Skall artikel 8.2 b i kommissionens förordning (EEG) nr 926/80 av den 15 april 1980 tolkas så, att den inte kan tillämpas på en exporttransaktion då de produkter som det nya monetära utjämningsbeloppet är tillämpligt på importerades mindre än sex månader före exporttransaktionen?

2) Skall artikel 8.2 b i förordning (EEG) nr 926/80 tolkas så, att den inte heller kan tillämpas på en exporttransaktion för vilken monetära utjämningsbelopp skall betalas, då exporttransaktionen mindre än sex månader dessförinnan föregicks av en importtransaktion för vilken monetära utjämningsbelopp har tagits ut av en annan person än den som har exporterat varorna?"

2. Omständigheterna i målet vid den nationella domstolen kan kort beskrivas enligt följande. Bolaget NV ANDRE & Co. (nedan kallat ANDRE), med säte i Belgien, ingick åtta avtal med ett antal franska och nederländska bolag om att ANDRE skulle sälja vissa kvantiteter spannmål. Enligt avtalsbestämmelserna föreskrevs att säljaren skulle bära de monetära utjämningsbelopp som eventuellt skulle erläggas. För att förvärva den vara som skulle levereras till köparen ingick ANDRE vid samma tid avtal med ett antal företag etablerade i Belgien om köp, denna gång av ANDRE, av de nödvändiga kvantiteterna spannmål. Enligt beslutet om hänskjutande var det fråga om varor som importerats till Belgien av de sistnämnda bolagen. ANDRE hade kort sagt ingått ett avtal om export av varor, vilka i sin tur hade importerats till Belgien av en annan aktör.

Efter det att dessa avtal hade ingåtts, men innan de hade fullgjorts, devalverades den belgiska francen. Som en följd av detta beviljades ett monetärt utjämningsbelopp om 8,6 procent vid import av vissa jordbruksprodukter till Belgien. Ett motsvarande monetärt utjämningsbelopp om 8,6 procent togs ut på exporten från detta land.

Med stöd av förordning nr 926/80 [1] ansökte ANDRE hos Centrale Dienst voor Contin-

* Originalspråk: italienska.

1 — Kommissionens förordning (EEG) nr 926/80 av den 15 april 1980 om befrielse från tillämpningen av monetära utjämningsbelopp i vissa fall (EGT L 99, s. 15, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå).

genten en Vergunningen (centralkontoret för kvoter och licenser, nedan kallat CDCV) om befrielse från skyldigheten att betala monetära utjämningsbelopp för bolagets export till Nederländerna och Frankrike. Enligt denna förordning har den berörda medlemsstaten rätt att bevilja "befrielse från ... uttag av monetära utjämningsbelopp för import eller export som utförts till fullgörelse av avtal som ingåtts innan de nämnda beloppen infördes eller ökades" [2]. CDCV avslog emellertid ansökan. Avslaget grundades enligt den behöriga myndigheten på artikel 8.2 b i den nämnda förordningen, enligt vilken befrielse från uttag inte kan beviljas när "det har fastställts att den produkt som det nya monetära utjämningsbeloppet är tillämpligt på, beroende på omständigheterna, återexporteras eller återimporteras inom sex månader från sin import eller export". Detta villkor är enligt CDCV inte uppfyllt i det förevarande fallet, eftersom de varor som ANDRE hade exporterat i sin tur hade importerats till Belgien, om än av en annan ekonomisk aktör, innan den ovannämnda fristen av sex månader började löpa.

ANDRE väckte talan vid Raad van State och ifrågasatte därvid om beslutet om avslag på dess begäran om befrielse var rättsenligt. Den nationella domstolen har följaktligen ställt domstolen de ovannämnda tolkningsfrågorna.

3. Den första och den andra tolkningsfrågan gäller, från två olika aspekter, samma problem och kan således prövas tillsammans. Domstolen har ombetts att fastslå om det förbud att medge befrielse som föreskrivs i artikel 8.2 b i förordning nr 926/80 är tillämpligt även då importen och den påföljande exporten av varor, inom fristen om sex månader, utförs av olika ekonomiska aktörer.

Kommissionen och den belgiska regeringen förespråkar ett jakande svar, huvudsakligen med stöd av den omständigheten att det i artikel 8.2 b hänvisas till att *produkten* har "återexporterats eller återimporterats inom sex månader från det att den importerats eller exporterats". De anser således att det är fråga om ett rekvisit som är uppfyllt när samma produkt två gånger har passerat gränsen och lagstiftaren har ansett att det skall beaktas "objektivt", det vill säga oberoende av om det är samme aktör som återimporterar eller återexporterar produkten. Detta skulle enligt kommissionens och den belgiska regeringens uppfattning vara helt berättigat. Den fördel som erhålls genom beviljandet av ett monetärt utjämningsbelopp vid importen skulle nämligen kompenseras av den nackdel som skyldigheten att betala ett monetärt utjämningsbelopp med samma belopp vid tiden för exporten av produkten utgör. Bestämmelsen i fråga skulle just vara avsedd att garantera en sådan jämvikt.

4. Kommissionens och den belgiska regeringens uppfattning förtjänar enligt min mening inte att stödjas. Inledningsvis vill jag anmärka att det argument beträffande ordalydelsen som de har anfört inte tillför något som är utslagsgivande för lösningen av det problem som vi står inför. Även om det skulle antas — men denna punkt är allt annat

2 — Se första övervägandet.

än klar [3] — att det enligt artikel 8.2 b är förbjudet att medge befrielse när den produkt som skall exporteras så småningom har importerats till samma stat inom fristen av sex månader, skulle det emellertid återstå att lösa frågan om det är relevant att den föregående importen har utförts av en annan aktör än exportören. Det är detta som enligt min mening är det centrala i den föreliggande tvisten. I bestämmelsen stadgas det inte uttryckligen vare sig i den ena riktningen eller i den andra. Svaret måste alltså sökas i bestämmelsens syfte, i den logik som ligger bakom det system som införts genom förordning nr 926/80.

Syftet med förordningen är att förhindra att exportören lider skada genom att han måste betala ett monetärt utjämningsbelopp som har införts efter att avtalet ingåtts. Av den anledningen föreskrivs i förordningen en möjlighet för den berörda staten att befria denne ekonomiske aktör från tillämpningen av det nya monetära utjämningsbeloppet. Detta är ett ovedersägligt faktum, som framgår redan av övervägandet i rättsakten i fråga: "den grundläggande principen för en sådan befrielse måste vara att hindra en *skada* som annars skulle vara oundviklig när nya monetära utjämningsbelopp infördes eller dessa belopp ökades som en följd av en särskild monetär åtgärd som påverkade import eller export som utfördes som fullgörelse av avtal som ingåtts före denna monetära åtgärd". [4] Av den anledningen definieras den befrielse som föreskrivs i den nämnda förordningen som en "skälighetsklausul". [5] Att det är detta och inget annat som är syftet med förordningen i fråga bekräftas vidare av artikel 8.1, enligt vilken "befrielse från betalningsskyldighet kan enbart beviljas i den mån som sökanden, eller den avtalspart för vars räkning denne handlar, genom betalningen av det nya monetära utjämningsbeloppet skulle åläggas en *ytterligare kostnad*, som denne inte skulle ha kunnat undvika även om han visat prov på all nödvändig och normal omsorg". Artikel 8.3 pekar i samma riktning och har följande lydelse: "För det fall att utvecklingen på valutamarknaderna ... ger den berörde en *ekonomisk vinst* ..., dras denna vinst av från den *ytterligare kostnaden*". Detta bekräftar enligt min mening att avgiftsbefrielsen motiveras just av att man har velat undvika att den ekonomiske aktören på grund av att en monetär åtgärd har vidtagits får bära en ytterligare kostnad som inte förutsetts när avtalet ingicks.

Detta är förordningens syfte. Genom detta går det att förstå att gemenskapslagstiftaren har uteslutit att befrielse medges när "det har fastställts att den produkt som det nya monetära utjämningsbeloppet är tillämpligt på återexporteras eller återimporteras inom sex månader från det att den importerats

3 — I artikel 8.2 b sägs i själva verket inte att befrielse skall vägras när den exporterade produkten så småningom importeras inom fristen av sex månader. I bestämmelsen avses däremot att den exporterade produkten "*återimporteras*" inom denna frist. Denna bestämmelse förefaller således avse en framtida situation snarare än en i det förflutna. Om man betänker exportörens situation, som är den som är intressant i det föreliggande fallet, är det den förutsättningen att varan senare skall återimporteras som hindrar att befrielse medges. På samma sätt kan importören inte medges befrielse om produkten därefter *faktiskt* återexporteras. Denna tolkning vinner stöd av artikel 11.3 j, i vilken föreskrivs att den berörde i sin ansökan om befrielse skall ange "om de exporterade produkterna ... är *avsedda att återimporteras*". Detta tycks bekräfta att den omständighet som hindrar att befrielse medges utgörs av en framtida händelse (*är avsedda att återimporteras*) snarare än av en händelse i det förflutna (i ett sådant fall skulle det i bestämmelsen ha stadgats *har tidigare importerats*). [Översättarens anmärkning: Svensk version av direktivet saknas. Ovanstående uttryck utgör således enbart en översättning från det av generaladvokaten använda språket, dvs. italienska.]

4 — Se fjärde övervägandet.

5 — Se tredje övervägandet.

eller exporterats". I sådana fall lider nämligen inte den ekonomiske aktören någon som helst skada: i det fall att samme aktör återexporterar eller återimporterar produkten har han nämligen kompensation för nackdelarna av att befrielse inte medges. Det är emellertid uppenbart att denna kompensationseffekt endast kan inträda om det är samme aktör som agerar på marknaden, först som importör och sedan som exportör. Om nämligen produkten i fråga vid importen till den berörda staten ger upphov till utbetalning av ett belopp såsom monetärt utjämningsbelopp kommer enbart importören att ha vinst av detta. Den andre aktören, som är exportör, lider för sin del enbart av den negativa konsekvensen att behöva betala ett monetärt utjämningsbelopp när varorna lämnar landet. Det förefaller slutligen inte som om man kan tala om att den fördel som den ene åtnjuter kompenserar den nackdel som den andre lider, i motsats till vad kommissionen hävdar. Med hänsyn till hur de monetära utjämningsbeloppen fungerar, såsom föreskrivs i förordningen, skall den fördel som åtnjuts och den motsvarande nackdelen bedömas uteslutande i förhållande till en enda person, nämligen den berörde ekonomiske aktören.

Jag anser med hänsyn till detta att artikel 8.2 b skall tolkas så, att befrielse kan vägras endast om återexporten eller återimporten av produkten utförs av samme aktör. Om det inte förhöll sig så, skulle den klara avsikten med rättsakten i fråga — nämligen att såsom nämnts skydda *den berörde* ekonomiske aktören — inte uppnås. Enligt kommissionen skulle däremot den berörde inte kunna dra fördel av befrielse enbart av den anledningen att den skada som han lidit till följd av en monetär åtgärd så att säga uppvägs av den fördel som en annan aktör har vunnit av samma åtgärd.

5. Kommissionen har emellertid invänt att den lösning som framförs ovan lätt skulle kunna leda till missbruk. Enligt kommissionen erhåller den ekonomiske aktören vid importen ett penningbelopp såsom monetärt utjämningsbelopp och produkten kan därefter omedelbart återexporteras av en annan aktör, som, genom att åberopa artikel 8.2 b, inte är skyldig att betala något monetärt utjämningsbelopp vid exporten. Importören och exportören skulle sig emellan kunna ingå ett hemligt avtal i avsikt att dela upp den vinst som utgörs av dels uttaget av monetära utjämningsbelopp när varorna införs, dels befrielse från skyldigheten att betala ett monetärt utjämningsbelopp av samma värde vid utförseln av samma varor. Inte heller detta argument övertygar mig. Jag förnekar inte att systemet kan ge upphov till missbruk. Jag medger till och med att det är just av den anledningen som lagstiftaren har upphävt systemet genom förordning nr 1084/84 [6] utan att ersätta det med något motsvarande system. Faktum är att vid tiden för händelserna i fråga var förordning nr 926/80 fortfarande i kraft, och fruktan för eventuellt missbruk kan inte leda den nationella domstolen till att ändra dess bestämmelser. Den bestämmelse som skall tillämpas ger inget utrymme

6 — Kommissionens förordning (EEG) nr 1084 av den 18 april 1984 om upphävande av förordning (EEG) nr 926/80 (EGT L 106, s. 26).

för tvivel: befrielse kan enbart medges om sökanden vid betalningen av det nya monetära utjämningsbeloppet åläggs "en ytterligare kostnad". I bestämmelsen hänvisas ordagrant till den nackdel som den berörde aktören i sådana fall kan komma att lida. Som redan har sagts kan man inte genom en tolkning underlåta att tillämpa bestämmelsen i fråga. Det ankommer på den behöriga nationella myndigheten — och naturligtvis på den nationella domstolen, i fall av tvist — att slutligen vägra befrielse om det visar sig att importören och exportören i strid med gemenskapsrätten i hemlighet har kommit överens på sådant sätt som kommissionen har anfört. Att vägra en person som inte har ingått något sådant avtal att åtnjuta fördelarna av bestämmelsen för att förebygga eventuellt missbruk förefaller mig ett alltför radikalt sätt att avhjälpa detta och framför allt stå i strid med förordningens bokstav och anda.

Förslag till avgörande

6. Med hänsyn till det ovan anförda föreslår jag således domstolen att besvara de av Raad van State van België ställda frågorna på följande sätt:

Artikel 8.2 b i kommissionens förordning (EEG) nr 926/80 av den 15 april 1980 om befrielse från tillämpningen av monetära utjämningsbelopp i vissa fall skall tolkas så, att det enligt denna är förbjudet att medge befrielse enligt förordningen från skyldigheten att betala ett monetärt utjämningsbelopp på export enbart när de exporterade varorna tidigare hade importerats av samme ekonomiske aktör till samma stat inom en frist av sex månader.